

Flere af de øvrige bidrag kan fortjene kommentarer. Men med ovenstående skulle der være sagt tilstrækkeligt til at give indtryk af en artikelsamling, der punktvis rummer interessante bidrag til den statsteoretiske diskussion, men som ikke bringer væsentlige teoretiske nyheder (måske bortset fra Kirbys bidrag) eller konkrete forskningsresultater, og som heller ikke giver den solide oversigt over et bestemt emneområde, som kan være sådanne samleværkers fortjeneste og gøre dem anvendelige i undervisningssammenhæng.

Morten Ougaard
SPRØK
Handelshøjskolen i København

Michael Clarke and Ron Hague (eds.), *European Defence Cooperation: America, Britain and NATO*, Fulbright Papers 7, Manchester: Manchester University Press, 1990, 177 s., £ 35.00.

Dette er en bog om »special relationship«, om det mest omtalte særlige forhold efter anden verdenskrig: USA-UK. Men det er også en bog om dette forholds bredere kontekst: relationerne på det sikkerhedspolitiske område mellem Vesteuropa og USA. Det vil sige meget konkret om etableringen af det, som allerede præsident Kennedy kaldte »A european pillar«.

Hvad kan vi bruge sådan en bog til, som er baseret på papers skrevet til det 7. Fulbright kollokvium i Newcastle i 1987 og som udkom i sommeren 1990. Når de to områder, som bogen analyserer – special relationship og europæisering – har fået en helt ændret placering i international politik? Når det, der er sket i den mellemliggende periode indikerer intet mindre end en transformation af det eksisterende internationale system? Hvad skal vi med analyser, som vurderer 1990'erne ud fra et bipolar system, når verden nu – efter USSR's totale frivillige kapitulation i den kolde krig – med alle de vestlige krigsmål ikke alene opfyldt men overopfyldt – er organiseret på en helt ny måde? Når det nye mønster overordnet har en unipolær politisk struktur, med USA som primus inter pares – og når der samtidig findes en atomar-strategisk bipolaritet side om side med en økonomisk multipolaritet?

Er der nogen ny teoretisk indsigt at hente i bogen? Nej. Der er udpræget tale om policyorienterede indlæg. Mange af artiklerne er skrevet af embedsmænd (Alfred Cahen, David Coper, Simon Lunn og Capt. Heather Wilson). Men uanset det tidsmæssige handicap og uanset det kraftige policyorienterede islæt rummer bogen visse interessante perspektiver.

For det første ved sit tilbageblik på og den generelle vurdering af »the special relationship« og for det andet ved sine generelle overvejelser vedrørende det amerikansk-europæiske sikkerhedspolitiske mønster.

Rod Hague skildrer kort og præcist the ups- and downs på det første område, »the special relationship«, og konkluderer, at det »has primarily been a device by

Flere af de øvrige bidrag kan fortjene kommentarer. Men med ovenstående skulle der være sagt tilstrækkeligt til at give indtryk af en artikelsamling, der punktvis rummer interessante bidrag til den statsteoretiske diskussion, men som ikke bringer væsentlige teoretiske nyheder (måske bortset fra Kirbys bidrag) eller konkrete forskningsresultater, og som heller ikke giver den solide oversigt over et bestemt emneområde, som kan være sådanne samleværkers fortjeneste og gøre dem anvendelige i undervisningssammenhæng.

Morten Ougaard
SPRØK
Handelshøjskolen i København

Michael Clarke and Ron Hague (eds.), *European Defence Cooperation: America, Britain and NATO*, Fulbright Papers 7, Manchester: Manchester University Press, 1990, 177 s., £ 35.00.

Dette er en bog om »special relationship«, om det mest omtalte særlige forhold efter anden verdenskrig: USA-UK. Men det er også en bog om dette forholds bredere kontekst: relationerne på det sikkerhedspolitiske område mellem Vesteuropa og USA. Det vil sige meget konkret om etableringen af det, som allerede præsident Kennedy kaldte »A european pillar«.

Hvad kan vi bruge sådan en bog til, som er baseret på papers skrevet til det 7. Fulbright kollokvium i Newcastle i 1987 og som udkom i sommeren 1990. Når de to områder, som bogen analyserer – special relationship og europæisering – har fået en helt ændret placering i international politik? Når det, der er sket i den mellemliggende periode indikerer intet mindre end en transformation af det eksisterende internationale system? Hvad skal vi med analyser, som vurderer 1990'erne ud fra et bipolar system, når verden nu – efter USSR's totale frivillige kapitulation i den kolde krig – med alle de vestlige krigsmål ikke alene opfyldt men overopfyldt – er organiseret på en helt ny måde? Når det nye mønster overordnet har en unipolær politisk struktur, med USA som primus inter pares – og når der samtidig findes en atomar-strategisk bipolaritet side om side med en økonomisk multipolaritet?

Er der nogen ny teoretisk indsigt at hente i bogen? Nej. Der er udpræget tale om policyorienterede indlæg. Mange af artiklerne er skrevet af embedsmænd (Alfred Cahen, David Coper, Simon Lunn og Capt. Heather Wilson). Men uanset det tidsmæssige handicap og uanset det kraftige policyorienterede islæt rummer bogen visse interessante perspektiver.

For det første ved sit tilbageblik på og den generelle vurdering af »the special relationship« og for det andet ved sine generelle overvejelser vedrørende det amerikansk-europæiske sikkerhedspolitiske mønster.

Rod Hague skildrer kort og præcist the ups- and downs på det første område, »the special relationship«, og konkluderer, at det »has primarily been a device by

which Britain sought to bolster its weakened and declining international position« (p. 26) Men det er dog interessant at bemærke, at dette »favoured treatment« »largely residual« (p. 27) har klare globale sammenhænge. Den nyeste internationale udvikling i forbindelse med Irak-krisen har vist en særlig britisk rolle, umulig at udfylde for Tyskland, som ellers af USA umiddelbart før var blevet fremhævet som sin primære samarbejdspartner.

Det viser, at Michael Clarke i sin artikel om det engelsk-amerikanske forhold i europæiseringen af NATO har ret i, at Churchills opfattelse af England som placeret i centrum af tre overlappende politiske cirkler – Nord-Amerika, Commonwealth og Europa »still stands up« (s. 29). Hermed berører vi det andet store emne: europæiseringen. Selv i den nye verdensstruktur vil europæiseringen spille en rolle – om end kun i mindre grad politiseret. Her er de centrale artikler skrevet af Gale A. Mattox og Phil Williams med henholdsvis et amerikansk og et britisk syn på NATO's fremtid og »The European Pillar«.

Denne artikel – god og systematisk – lægger særlig vægt på det »special relationship«, der eksisterer mellem centrale dele af de to landes væbnede styrker – primært på fly, flåde og overvågnings- og efterretningsområderne. Og der konkluderes fornuftigt, at både i princippet og i praksis har USA special relationships til stort set alle medlemmerne af NATO-alliancen.

Enigheden hos de to ligger i fremhævelsen af, at der fortsat er centrale identiske interesser, og at 1990'erne vil byde på helt unikke udfordringer til alliancen. Mattox fremhæver med rette, at det har været USA – som alliancens leder – der har været den udfarende kraft i de europæisk-amerikanske sikkerhedspolitiske relationer. Det har i udpræget grad været en action-reaction policy. Lige så rigtigt fremhæves, at den amerikanske politik grundlæggende har været »strangely ambiguous and ambivalent« i relation til forsvar og europæisering. Foruden de samarbejdspositive sider fremhæver hun en række negative. De vigtigste er følgende:

- At større europæisk samarbejde kunne underminere intern støtte til NATO i USA.
- At europæisering kunne underminere de bånd, som har knyttet alliancen sammen tidligere, idet europæisering kunne betyde reducerede forsvarsudgifter i Europa.
- At europæisering kunne skabe et nyt magtcenter, som kunne vanskeliggøre nord-syd og øst-vestproblematikken. Det sovjetiske Europæisk-hus-koncept spøger selvsagt tillige her.
- At europæisering på våbenproduktionsområdet på længere sigt kunne skade eller true »the prevailing arms trade now dominated by the US« (s. 128).

Der er ingen tvivl om, at der i høj grad er tale om et »troubled partnership« tværs over Atlanten. Men hidtil har de fælles interesser være større end modsætningerne.

Phil Williams opstiller tre forudsætninger, som har gjort det muligt for USA og Europa at gennemleve og løse de mange sikkerhedsmæssige interessekonflik

ter, der har været fra 1940'erne til i dag. For det første, at sikringen af europæisk frihed og uafhængighed er af vital interesse for USA. For det andet, at omkostningerne ved opretholdelse af disse interesser er acceptable, og for det tredje, at risikoen for at beskytte Vesteuropa er acceptabel.

Hvordan står det til med disse forudsætninger i dag? Phil Williams svarer selv indirekte på dette spørgsmål: »The more things change, the more they appear the same« (s. 132). Tingene er ikke mere de samme i Europa. De er totalt forandrede. Den umiddelbare fælles trussel er væk. Warszawapagten eksisterer ikke mere som militæralliance. Tyskland har ved et snuptag – kun muliggjort ved USSR's kapitulation – vundet kampen om, hvem der skulle være Europas stærkeste magt. Alligevel eksisterer problemerne i det europæisk-amerikanske forhold fortsat. De er helt igennem afhængig af, hvor langt den europæiske enhed kan nå. Under alle omstændigheder vil Europa – hvordan det end kommer til at se ud – i ganske lang tid fremover være sikkerhedsmæssigt dybt afhængig af USA. Også politisk vil USA's rolle være stor. Hverken USA eller Europa kan uden videre give afkald på den rolle, som USA har spillet og stadig spiller som »pacifier and stabiliser« (s. 138) på det europæiske kontinent.

Trods de nævnte problemer ved bogen er den værd at stifte bekendtskab med. Den sammenfatter klart og overskueligt hovedlinjerne i de atlantiske politiske og militære relationer – med særlig vægt på »the special relationship«. Den giver et overblik over argumenter og overvejelser som – selv i de helt nye internationale omgivelser – fortsat kan have værdi.

Bertel Heurlin
Institut for Samfundsfag og Forvaltning

Drude Dahlerup og Kristian Hvidt (red.), *Kvinder på Tinge. Kvinder i landspolitik i 75 år*, Udgivet af Folketingets Præsidium, København: Rosinante, 1990, 247 s., kr. 265,00.

I gamle dage skelnede man mellem kommunal og politisk valgret. Det sidste dækkede over valgret til Folketing og Landsting, og det fik danske kvinder som bekendt (?) i 1915. Den kommunale valgret var opnået i 1908, men valgretten kunne naturligvis først udøves, når der blev afholdt et valg af den relevante slags: Den kommunale valgret blev derfor først effektiv i 1909, den politiske i 1918.

Under alle omstændigheder er 75-året for den formelle indførelse af »politisk« valgret for kvinder blevet fejret i forsommeren 1990 – dels ved diverse arrangementer på selve Grundlovsdagen, dels ved udgivelse – ved Folketingets Præsidium – af en jubilæumsbog, *Kvinder på Tinge*.

Det er faktisk en ganske interessant jubilæumsbog, der er kommet ud af det – og måske er forklaringen, at den er redigeret i et samarbejde mellem Kristian Hvidt, som man næsten kan kalde Folketingets officielle historiker, og Drude Dahlerup, dansk kvindeforsknings nestor, som hun er blevet kaldt.